

האם מותר לצלות כבד על פלטה חשמלית

כידוע התורה אסרה דם בהמה חיה ועוף הפורש מהבשר לחוץ, אבל אם לא פירש מותר כמבואר ב**שו"ע** (יו"ד סי' סז סעי' א), ועל כן בשר חי מותר באכילה, אבל הרוצה לאכול בשר מבושל עליו למולחו או לצלותו לפני בישולו.

ונהגה הכבד מחמת שיש בו ריבוי דם פסק ה**שו"ע** (סי' ע"ג סעי' א) ההרצה לבשלו אין לו תקנה ע"י מליחה אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה וצולחו ואח"כ יכול לבשלו. וכ"ז בכבד שלם, אבל כשהוא חתוך אי"צ כלום. מיהו אם לא קרעו ובשלו כד, מותר. וכן בדיבדב אם נתבשל החבד לבדו בקדירה או בכלי מותר, אבל הקדירה אסורה, ע"כ. אולם דעת ה**רמ"א** שם דדוקא אם צלחו כדון הכבד מותר אבל אם נתבשל אפילו לבדו אסור ונע"י **במנח"י** (ח"ה סי' יז) שמיקל לצלות כמה כבדים על רשת אחת לאחר שהתחממה היטב אף שהלבת נמצאת רק באמצע. אך ב**מועדים וזמנים** (ח"ג סי' רלו) ו**ח"ה** (סי' רלו) כת' שיש לצלות דוקא כמות קטנה שהיא יכולה להתפשט תחת כולם.

ונהגה לענין שיעור צליה להכשרת הבשר מצינו ב**רמ"א** שם (סעי' א) דבענין שיצלה עד שיהא ראוי לאכילה, ע"כ. וכתב ה**ש"ך** (סי' ב) ע"פ הרמ"א בסי' ע"ג (סעי' ב) דב"ח צלייתו מיקרי ראוי לאכילה. וכ"כ ה**חכמת אדם** (כלל לא אות 1). אולם ה**ט"ז** (סי' סט סי' ק) כתב שראוי לצלות הבשר יעד שיתייבש כדי לצאת לכוי"ע. וכ"כ **בית לחם יהודה** (סי' ע"ד סי' ק) שכן הוא מנהג אף כשאין דעתו לבשלו.

ולמעשה פסק **בחמו"ד זניאל** (סי' נ"ג) דאם נר' לנו שהוא חכאי צלייתו ונתבשל כך יש להקל. ו**בדעת תורה** (סי' ע"ג סעי' ב) ד"ה ואם נצלה כתב שכבד שניצלה ממחויף הפנים ראה עוד חי מותר לאכול בלי בישול. ועיין **שבט הלוי** (ח"י סעי' ק"ח) שכתב שהדעת תורה איירי אפילו אם לא התייבש מבחוץ ודברי בלי בישול, אבל אם נתבשל מבחוץ אין חולק לדעת הש"ך ודעמימה מותר אף לבשלו. ועיין **במנחת יצחק** (ח"ה סי' יז) ו**בחשב יצחק** (ח"ב סי' ס).

וע"י עוד **שבט הלוי** (ח"ו סי' קז) שכתב לענין כלי הנקרא גריל שיש בו חוטי אלקטרי בווערים מלמעלה והבשר מונח תחתיהם ע"י רשת, דמותר לצלות בו, כי האש מגולה מלמעלה והיא גורמת לדם לזוב ואין הבדל בזה בין אם השאיבה מלמעלה או מלמטה. וכן נקט **חשב האמו"ד** (ח"א סי' ק"ג). וע"י בגליון סי"א האם מהני צלייה בתנור מקרוגל. ויש לזון האם צלייה צליית כבד (או שאר בשר) על גבי פלטה חשמלית, אם יש לחוש דהוי ככלי שאינו מנוקב מחמת שאין הדם זורם החוצה כמו בצלייה ע"י רשת, וכמו כן יש לזון בזה דשמא לא מהני צליה באש שאינה מגולה.

ונהגה לענין הגדון הראשון האם מהני צלייה בכלי שאינו מנוקב. עיין **בט"ז** (סי' ס"ה סי' א) שכתב דמותר לצלות כבד כרוך בנייר ולא אמרינן דהנייר מפסיק בין הכבד ובין האש והוי כבישול, מדשרי לצלות המוח בקרומו על האש, דנורא שאיב (שואב את הדם). וכן נקט **ביד אפרים** (סי' ע"ד ד"ה החתימה).

אולם ע"י **בפמ"ג** בסי' ס"ה (מ"ז שם) שיצא לדחות דברי ה**ט"ז** דלמא הנייר חשיב ככלי שאינו מנוקב ולא דמי לקרום הדמור פולט ד"ך הקרום אפי"ה הקרום אסור דיש בו הרבה דם ואין יוצא או משום דם שפירש ממקום למקום, ע"כ. וכ"כ ה**תכ"א** (וכל לא אות 1) ובית אבם אות כ"ה דמה שנוהגין קצת נשים שכורכין הכבד בנייר לצלות כדי שלא יתלכך באפר אסור אפילו בדיבדב. וכן הביא **בפת"ש** (סס"ק א) בשם ה**תשובה מאהבה** (ח"א סי' פד) ו**בעל הנוב"י** דלא כה**ט"ז**, ומבואר דס"ל דבכלי שאינו מנוקב אסור (ואף ה**ט"ז**) י"ל דידה לזה אב"ד דנייר הוי ככלי מנוקב). וע"י **בג' מהרש"א** (סי' ס"ה אות ב) שהביא בשם ה**תכ"א** לאסור דוקא בנייר שכותבים שהוא נעשה באב"ד. ולכא"ו דבריו צ"ע שהרי החכ"א אסר להדיא בכל נייר. וכבר תמה עליו **בדרכ"ת** (סי' ג).

אלא דע"י **בפמ"ג** בסימן ע"ח (מ"ז סי' א) שהתיר לצלות אפי"ו תוך כלי שיש לו דפנות (מחבת). ומשמע דס"ל בצלייה מחמיא אף בכלי שאינו מנוקב. אלא **דהי"ד אפרים** (שם ד"ה ויש מ"יש בחו"י) יצא לחלוק ע"י דודאי תוך כלי אסור כי אין זה אלא בישול, ואפשר דאב"ד שטיפא נקט (הפמ"ג) כלי ור"ל טס של ברזל רותח, ע"כ. וכן **בכ"א** (כלל לא אות א) כתב דצלי קידר דינו כבישול. וכן פסק **בן איש חי** (שנה ב קדושים אות א), ודן דהוי כלי כתיב **מההר"ם** שיק (יו"ד סי' פ"ז ד"ה איברא) דאפילו אם הכלי שמונח עליו הבשר משופע לא מהני עכ"פ משום לא פלוג, כמ"ש **השולח למנחה** (כלל לא אות ב) דיש לאסור למלוח אפילו אם כרוך בבגד פשתן משום לא פלוג אף שיש לדם היכן לזוב.

וכן החמיר כדן החפץ חיים **בנדהי ישראל** (פ"א אות 1) בצליה בכלי שאינו מנוקב לא מהני, וכתב דמה שנוהגין קצת נשים שכורכין הכבד לצלות בו שלא יתלכך "היכן דאפשר" יש לזהר בזה הרבה, דהרבה אחרונים מחמירין וסוברין דאפי"ו בדיבדב אסור דהא אי"א לדם לזוב והוי כנצלה הכבד בכלי דאסור, ע"כ.

ולפ"י יוצא דצלות לצלות בשר או כבד בכלי שאינו מנוקב. אלא דאכתי י"ל דעל קרקעית התנור וכדו' דאין לו דפנות כיון דיש לדם מקום לזוב לצדדים שרי וכמ"ש הפמ"ג בסימן ע"ח. וכן מבואר **בבן איש חי** (שם) דהרי אפי"ו שהתיר לצלות על קרקעית התנור, מ"מ בשם ה**הקד"ק** (ח"א סי' לו דף נ"ה) פסק דאין להתיר לצלות הבשר בתוך המחבת מפני שהיא כלי ולא חשיב זה צליה, וכנ"ל. וע"י בסמוך בשם **הר הכרמל**.

ונהגה אפי"ו שאסור לצלות על כלי שאינו מנוקב, מ"מ בקרקעית התנור שרי. ולפ"י יש מקום להתיר לצלות ע"י פלטה חשמלית כיון שהדם זורם לצדדים, ובפרט אם מניחה במדרון דככה"י נחשבת ככלי מנוקב כמבואר בשו"ע סי' ט"ז. וכ"כ ה**חוו"ד** (סי' ע"ד סי' א) דאפילו בצלי צריך לדנו ככלי מנוקב או במקום שאם ישפך מים יצא מיד דהוי ככלי מנוקב. [ומשמע דלא כה**מהר"ם** שיק שנקט דבמקום מדרון לא מהני]. ועיין **בחשב האמו"ד** (ח"א סי' ק"ג מדי"ה וצ"ד).

אלא דאכתי יש לזון בזה כיון שהאש בפלטה חשמלית אינה מגולה, האם נימא דכיון שהיא מכוסה אף בכחה לשאוב את הדם או דלמא לא שאנ מגולה לא שאנ מכוסה מהני.

ונהגה מצינו **בתשובת הר הכרמל** (יו"ד סי' י"ד) שכתב ע"פ ה**טור** (סי' ע"ה) הכותב שמותר לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל שלא ניצלה עדיין כל צרכו ואינו נטרף ע"י"כ כי "נורא משאב שאיב" דהיינו שהאור מושך הדם אליו ואינו מניחו לבלוע בשפוד כי טבע האור גורם שמתחיל לחמם הבשר שהוא מושך הדם אליו בענין שאינו נבלע בשום דבר הסמוך לו, דמזה הוא דנוהגין היתר לצלות כבד בתוך תנור האופה בשעה שבושר חרוק מהאש ואין חוששין לא משום שנתבשל הכבד בדם הזה תחתיו ולא להכשיר מקום זה בתנור, והכל מטעם לפי שהאש שואבו ואינו מניחו להיבלע ומכלהו ומייבשו, ע"כ. והביאו **הפת"ש** (סי' א). ומבואר דחום האש שואב אף כשהבשר מונח על מקום שמתחמם מכח האש, ולפ"י י"ל דלא בעינן דוקא אש מגולה. וכן מבואר **ביד אפרים** (יו"ד סי' ע"ה) שכתב ע"י שנתנו שהסיקו וגרפו מהני לצליית כבד, ולכן אם היה מונח בשר אצל תנור בית החורף עד שיצלה יש להתיר לצלות אפילו על שטח, ע"כ. וכן דעת ה**חוו"ד** (סי' ע"ד סי' א) דאם הונח בשר שלא נמלח אצל תנור חם מותר לצלות דאם שלט בו כח האש להפליטו מפליטו לחוץ ומה שלא שלט בו להפליטו יפלוט אח"כ ע"י צלי כשיוגמר צלייתו, ע"כ.

ואפי"ו **שבפמ"ג** בהלכות בבי"ח (סי' ע"ג מ"ז סי' א) שכתב בענין צליית בשר אצל התנור חם דאפשר ל"ש משום שיש בה כח"ג. מ"מ בהלכות מליחה (סי' ע"ח מ"ז סי' א) מבואר דמהני ככה"ג שפליטת בשר אצל התנור חם שניתנה בתנור רגורף או על מחבת יש בה דין בישול כיון דעב הוא, וע"כ אין משום שייב לו פולט, ע"כ. מבואר דלולי שהוא בפשטידי"א שהיא עבה אמרינן דאשיב. וכן **בבן איש חי** (שנה ב קדושים אות א) כתב דאפילו צולחה על הקרקע של התנור שהוא רגורף וקטום דאין כאן אש בעין אלא חרסו של תנור הוא חם מאוד ורותח, שרי, מפני שתוקף החום לבדו נמי שורף, והגם **שהצל"ח** (פסחים ר"פ צולין הובא בפתי"ש) שם מחלק בין ע"י האש עצמה לבין החום יש לסמוך על רובא דמתירין, ע"כ.

ואי"כ י"ל דמותר לצלות בשר או כבד על אש שאינה מגולה, ואפי"ו **שבנדהי ישראל** (פ"א אות 1) כתב ש"יש לזהר" מלצלות הכבד ע"י קרקע התנור אף שהוא חם מאד דיש מגדולי האחרונים שמטריפין בזה אפילו בדיבדב אלא הצליה צריך להיות דוקא ע"י גחלים לחושות, ע"כ. מ"מ י"ל דידה בני"ד דהרי האש נמצאת עכ"פ תחת הכיסוי משא"כ במקום שהתחמם מכח אש בלבד. וכן ראיתי **בחשב האמו"ד** (שם) פסק דמהני לצלות כבד על טס של מתכת המחומם ע"י חוטים עלעקטרים. ולדעתו בעינן שהטס יהיה מונח בשיפוע דאם לאו הוי ככלי שאינו מנוקב, ע"כ.

מיהו יש לזון אם אחר שיצלה שם הבשר צריך להכשיר את הפלטה, דאם נימא דנטרפת מחמת הדם יש להכשירה מחמת שפעמים מניח שם אוכל בעין על הפלטה, ועוד דאף אם מניח רק תבשילים בתוך קדרה המפסיקה וליכא בליעות משום דקיי"ל דאין כלי בולע מכלי ללא רוטב, מ"מ יש לחוש שיפוך רוטב בשעת החימום ויבלע מטעם אסור, ועוד דלפי הרמ"א אף מכלי לכלי חיי' לכתחלה שובלע ללא רוטב וכמו שביארנו כ"ז בסי"ד **בשמעתא עמיקתא** גליון קל"ג.

ונהגה **בשו"ע** (יו"ד סי' ע"ד סי' א) פסק דהמנהג להתיר השפוד שצלו בו בשר בלא מליחה. אולם ה**רמ"א** כתב דאנו נוהרין [לכתחילה] וכן פסק **בשו"ך** (סי' ע"ד סי' ב). וה**ט"ז** (סי' א) כתב בשם המהרש"ל (כ"ה סי' י) דיש לאסור השפוד אפילו בדיבדב, והכרעה ה**ט"ז** דבמקום שאין הפס"מ יש לחוש לדבריו, ואם צלחו דבר אסור אפילו דיעבד אסור כי מסרך סרך. ועיין עוד **בפמ"ג** (מ"ז סי' א) דמה שצריך ליבון השפוד וע"י עוד **בג' מהרש"א** (שם אות ח) שכתב בשם כה"ג שכ"ז בשפוד של מתכת, אבל בשל עץ אין לו תקנה ומשליכו לאש שלא לבא לדי תקלה לצלות בו פעם שנית משום שהעץ שואב הדם, ע"כ. וה**כה"ח** (אות ט) הביא שנהגו העולם להתיר שפוד של עץ בדיבדב (דהיינו אם כבר צלו בו פעם שנית).

ועיין **בדרכ"ת** (סי' ע"ד סי' לה) שהביא בשם ספר ברית מלח דלהרמ"א יש להחמיר גם ברשת שצלו עליה כבד לבנה ליבון קל. אולם יעוין **בפמ"ג** (שי"ד סי' כ"א) שכתב שהטעם דבעינן ליבון בשפוד הוא משום דלא אמרינן כבולעו כך פולטו בשפוד דאין לו פליטה מגופו, ואף דבולע כל שהבלעיה ופליטה באין כאחת אף שאין לו פליטה מגופו אפי"ה אמרינן כבולעו כך פולטו כמבואר בסי' ע"ז, מ"מ הבשר מונח על השפוד ואין האש שולט שם משה"י יש אוסרין, ע"כ. ועיין עוד **בפמ"ג** (מ"ז סי' א) דמה שצריך ליבון השפוד ע"י מליחה או בשר הוא מפני דהבשר מונח בדוחקא על השפוד וע"כ לכתחלה לא סמכינן על כבולעו כך פולטו או טרוד למבלע לא פלט. ומשמע דמבוי דדוקא איכא נמי דוחקא מחמירין ללבן. וכ"כ **בחלקת יעקב** (ח"ב סי' ק"ג). ולפ"י רשת שצולין עליה בשר לא צריכה ליבון, וכן י"ל בני"ד. ועכ"פ ישאיר את הפלטה דלוקה כמה דקות כדי להכשירה בחום זה [דככה"ג הוי עכ"פ ליבון קל, ועוד דיש סוברים דאין עדין פ"י סי' ל' דאמרינן כבולעו כך פולטו בליבון, ע"י **במנחת יצחק** (ח"ג סי' א אות 1) ו**ח"ה** (סי' ע"ד סי' א) ו**בערות הבושם** (סי' ק"ט ד"ה עין במחצ"ש)]. וע"י **במשנה הלכות** (ח"ו סי' ק"ב), ודו"ק.

[סי' ס"ט] דכן הוא המנהג בירושלים. ובמג"א [סי' י"ב] כתב דיש נוהגין שלא ליפול כל ז' שכתחנת בהכניס, ואפי"ו שהוא ח' לחופה אין גופלין. וכיוצ"ב כתב המשגיב [סי' כ"ו] דבזמנינו נוהגין שאין גופלין כל ז' ימי המשתה, ואפי"ו אם יום ז' הוא יום ח' של החופה אם מתפללין קודם שהיה החופה, כגון אם היה החופה מעט קודם לערב היום א' אין אומרים תחנון עד יום א' הבא מעט קודם לערב. אולם כתב דלכן טוב לזהר שלא יכנס החתן לבהכ"ס כל ז' ימי המשתה שנמנעין לומר תחנון בעבורו. איברא דלמעשה נוהגים שאין החתן נמנע מלהתפלל בעיבור כל ז' אפי"ו שהציבור נמנעין משום כך מאמירת תחנון [וע"י הליכות שלמה תפילה ל"ה ה"ו ובדבר הפ"ה שם]. [וע"י ככה"ח [סי' ס"ט] דכתב דהמנהג בירושלים דאם עשו החופה קודם השקיעה חשיבין לאותו היום יום שלום ואפי"ו לא עשו סעודה באותו היום, ואחר תשלום עוד ז' ימים אין אומרים ז' ברכות וגופלין על פניהם]. ונהגה מדברי המהר"י מבואר דכל שהחתן יוצא מבהכ"ס קודם רצה צריכים הקהל לומר תחנון בתפילה.

וכיוצ"ב כתב הרדב"ז [ח"א סי' ק"ע"ט] דאם אין הציבור רוצה לבלט נפילת אפי"ו ותחנונים מוטב שיצא החתן ויצא ברכות כהנים. אולם בהל"ק [ח"א סי' כ"א] נשאל נמי בחתן שהיה בבכ"ס שהתפללו הציבור ובשעה שהציבור לומר תחנונים ונפילת אפי"ו יצא לו מבהכ"ס, מי אולנין בתר התחלה. והשיב דנראה מהפסיקס ובכתבי [תה"ד ק"ב] ש"פ ר' דריגלין מהתנים לצאת כדי שיאמר, וקח"ס הרי"א יצאו ולא נשארו עשרה בהכניס גומרים קדיש תתקבל, משמע דבתר התחלה אולנין. עכ"ד. וצ"ל דהמהר"י ס"ל דאין לדמות האי דינא לקדיש תתקבל, דשאני קדיש תתקבל דהוא סיוס הפילה, ודינא הוא דכל שהתחילו התפילה במנין רשאים לסיימה אף שיצאו מקצתן, משא"כ אי דינא אמיתי תחנון דאינו מדיני התפילה, אלא דמחמת שמחת החתן לא אמרינן תחנון, וא"כ כל שאין החתן נמצא בשעת התחנון אמאי לא יאמרו תחנון.

איברא דמ"ש ה**ט"ז** דכל ז' ימי המשתה לא יבא החתן לבהכ"ס מטעם שלא ימנעו לומר תחנון, משמע דכל שנמצא החתן בשעת התפילה ליכא נפילת אפי"ו, דאל"כ למה היה צריך למנוע החתן מלבא לבהכ"ס, הא שפיר מצי לבא להתפלל במנין ולצאת מבהכ"ס קודם תחנון. וכן משמע מדברי המשגיב דכתב נהג' לדינא טוב שלא יכנס החתן לבהכ"ס כל ז' ימי המשתה שנמנעין לומר תחנון בעבורו, ולא הזכיר כלל העצה שיצא קודם תחנון.

וכן משמע מ"ש ה**מ"ג** דאפשר דהא דנהגו שלא ליכנס לבהכ"ס יום או יומיים קודם החופה הוא משמטעם שלא ימנעו הציבור מנפילת אפי"ו, ואי נימא דסני כמה שהחתן יוצא מבהכ"ס קודם תחנון למה הוצרכו שלא לבא כלל לבהכ"ס.

ועיין בא"ח [מבטשטש - סי' ק"ל"א] דכתב דבמקום נהגו כה"ט"ז אלא יאה החתן בעת התחנותם ללאפיקי מפלוגתא, שאם התפלל בניהם אומרים לו שהיה יוצא לחוץ קודם תחנון, וכן נוהגים בכמה מקומות וכן נהגו. הנה נקט לדינא דכרמ"ש במהר"א דסני כמה שהחתן יוצא מבהכ"ס קודם תחנון. איברא דיש להעיר דמדברי ה**ט"ז** גופא משמע דכל סני בהכ"ו וכמ"ל. וזמ"ל לענין עיקר דינו כבר נזכר שהמנהג כעת שהחתן מתפלל בעיבור אפי"ו שהציבור נמנע משום כך מאמירת החתן.

פניני מוסר

עניני שבת קדש - קבלת שבת (ג) התעוררות להכין לשבת מוקדם - "וכאן המקום לעורר על הכנתו של הרגע האחרון עם כניסת השבת, ולפעמים כבר כמעט אחר השקיעה עוד מסויבות בבית ומסלק הפני מוקצה לאחור יד, שזה ממש נגד ההלכה, וכמו שכתב הרמב"ם... (פ"ל שבת ה"י) ויוצא בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, עכ"ל. היינו שבשעה שהשבת נכנסת צריך שיהא פנוי ומוכח לבא השבת שהיא קבלת פני השכינה, והנה, כמה רחוקים אנו מהמסופר על אבותינו אך שהיו גומרים את כל הכנותיהם כבר בחצות ערב שבת, והיו פנויים כל אחר חצות היום לקבלת פני השכינה. ויש היה תרתי, חדא לכבד את מלך הכבוד שבא אלנו עם כניסת השבת, ושנית שכל איכות הקדושה של כל השבת תלויה בה, שאם קדושתה השבת אין בידנו להשיג על ידי שום השתדלות שנוכל לומר אשלים ההשתדלות אח"כ במשך הלילה ויום, שזה בידו של הקב"ה, שרק הוא יתב' מחדש השבת, שכפי ההכנה והצפיה - באה אח"כ הקרובה הנוראה של השבת". (הגר"ש פייקוס זצ"ל, שבת מלכתא עמ"ג)